

ІНТЕРАКТИВНА ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ МАЙБУТНІМ ГІРНИЧИМ ІНЖЕНЕРАМ

Розглянуто особливості застосування інтерактивних технологій в процесі навчання англійської мови майбутніх гірничих інженерів.

Ключові слова: *інтерактивна технологія навчання, комунікація, комунікативні навички, мовленнєва діяльність, професійно-орієнтовані дискусії, ділова гра, проблемні ситуації.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку суспільства, його інтеграції в європейське і світове співтовариство найважливішою вимогою до викладачів іноземної мови в технічних ВНЗ стає володіння такими технологіями навчання, які здатні допомогти підготувати студентів, майбутніх спеціалістів, до іншомовного спілкування, взаєморозуміння, рівноправного діалогу, міжнародної співпраці. Однією з таких технологій є технологія інтерактивного навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Теоретичні й методичні засади організації інтерактивного навчання розкриваються в роботах вітчизняних вчених О. Пометун, Л. Пироженко, О. Пехота, С. Сисоєвої, Є. Селевко, Н. Мурадової [4; 5], а також у роботах багатьох зарубіжних дослідників (Фріц Г., Дуглас Х., Роджерс К., Ч.К. Бонуел, Т.Е. Сазерленд). Термін «інтерактивна педагогіка» був введений у 1975 році німецьким дослідником Гансом Фріцем. Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Ми дотримуємось думки, що *технологію інтерактивного навчання* можна визначити як сукупність способів цілеспрямованої посиленої міжсуб'єктної взаємодії викладача і студентів, послідовна реалізація яких створює оптимальні умови для розвитку та саморозвитку особистості майбутнього професіонала.

Існують різні варіанти цього напрямку в сучасній методиці, які мають різні назви - «Whole Language Content Approach», «Cognitive Approach», «Content-Based ESL Program», «Cognitive Academic Language Approach», «Co-operative Learning», «Interactive Training» [7, с.28].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. Інноваційні методи навчання іноземних мов, які базуються на гуманістичному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумову для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах. На жаль, можливості використання педагогічної інтерактивної технології під час викладання англійської мови студентам-першокурсникам технічного ВНЗ висвітлені недостатньо.

Мета і завдання. Мета статті – визначити провідні ознаки і ключові поняття інтерактивної педагогічної взаємодії, навести приклади її застосування в аудиторних практичних заняттях із студентами першого року навчання.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивний підхід до викладання англійської мови в технічних ВНЗ припускає активну взаємодію всіх учасників навчального процесу, при якому відбувається взаємозбагачуючий обмін автентичною інформацією іноземною мовою і придбання умінь успішної комунікативної взаємодії для вирішення начальних та професійних завдань.

У комунікативну компетентність студентів немовних спеціальностей входить енциклопедичний (когнітивний), лінгвістичний, інтерактивний компоненти при провідній ролі інтерактивного [1, с.196]. На нашу думку, педагогічна технологія із застосуванням інтерактивного методу (маємо на увазі аудиторні групові інтерактивні заняття) підвищує пізнавальний інтерес студентів, розширює професійно-особистісний потенціал майбутніх гірничих інженерів, дає їм більше можливостей для успішного оволодіння іноземною мовою, сприяє раціональному використанню часу занять, що є дуже важливим в умовах дефіциту аудиторного навантаження. Вона є дуже актуальною для навчання студентів, тому що інтеракція

виключає домінування будь-якого учасника, думки, точки зору над іншими, але має враховувати конкретний досвід та практичне застосування. Під час такого навчання студенти вчать критично мислити, розв'язувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважуючи альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусії, спілкуватись з іншими людьми.

Ключовим поняттям, що визначає сенс інтерактивних методів, є «взаємодія». Під взаємодією ми розуміємо безпосередню міжособову комунікацію, найважливішою особливістю якої визнається здатність людини приймати роль іншого, уявляти, як його сприймає партнер по спілкуванню або група, і відповідно інтерпретувати ситуацію і конструювати власні дії.

Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування його учасників, їх комунікації, обміну діяльностями, зміною і різноманітністю їх видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасниками своєї діяльності і взаємодії, що відбулась. Інтерактивна педагогічна взаємодія, реалізація інтерактивних педагогічних методів направлені на зміну, вдосконалення моделей поведінки і вчинків студентів, підготовку їх до майбутньої професійної діяльності.

Провідними ознаками і інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, миследіяльність, смислотворчість, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія та ін. [3, с.15].

У педагогічній інтерпретації *полілог* - це можливість кожного учасника педагогічного процесу мати свою індивідуальну точку зору з будь якої проблеми; готовність і можливість для учасників висловити цю точку зору, до того ж будь яка точка зору, якою б вона не була, має право на існування.

Діалог припускає сприйняття учасниками педагогічного процесу себе як рівних партнерів, суб'єктів взаємодії.

Миследіяльність як сутнісна ознака інтерактивних методів полягає в організації інтенсивної розумової діяльності викладача і студента; не трансляція викладачем в свідомість студентів готових знань, а створення умов для самостійної пізнавальної діяльності; організація проблемного навчання; самостійне виконання студентами різноманітних розумових операцій, таких, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація і ін.; поєднання різних форм організації розумової діяльності студентів (індивідуальної, парної, групової); процес обміну думками між учасниками педагогічної взаємодії.

Смислотворчість є процесом усвідомленого створення студентами і викладачем нових для себе сенсів, змісту предметів і явищ навколишньої дійсності крізь призму своєї індивідуальності, вираз свого індивідуального відношення до явищ і предметів життя. *Свобода вибору* студентів і викладача полягає в їх свідомому регулюванні і активізації своєї поведінки, педагогічної взаємодії, які сприяють оптимальному розвитку, саморозвитку.

Створення *ситуації успіху* полягає в цілеспрямованому створенні викладачем комплексу зовнішніх умов, сприяючих отриманню студентами задоволення, радості, прояву спектру позитивних емоцій і відчуттів. Успіх розглядається як мотив до саморозвитку, самовдосконалення. Для створення ситуації успіху використовуються різноманітні педагогічні засоби та умови. Найголовніші з умов - це позитивність, оптимістична оцінка студентів.

Позитивність та оптимістичність оцінювання учасниками педагогічної взаємодії один одного виявляється в їх прагненні до підвищення своїх досягнень, здійснення оцінювання себе та іншого як умови саморозвитку. Це вимагає у викладача уміння при оцінці діяльності студента підкреслити цінність, неповторність, значущість його результатів, індивідуальних досягнень особистості, прагнення відзначити і підкреслити позитивні зміни в стану розвитку особистості студента.

Рефлексія - це самоаналіз, самооцінка учасниками педагогічного процесу своєї діяльності, взаємодії. Це актуалізація викладачем і студентами своїх знань, досвіду діяльності в тій або іншій педагогічній ситуації. Це їх потреба і готовність зафіксувати зміни стану розвитку, визначити причини таких змін, дати оцінку ефективності педагогічної взаємодії, що відбулась, створення умов для подальшого саморозвитку [3, с.47].

Організація процесу багатосторонньої комунікації сприяє використанню відповідних інтерактивних методів навчання, спрямованих на розвиток творчих здібностей студентів, орієнтованих на діяльність, що стимулює активність та винахідливість. До них можна віднести

такі: «мозковий штурм», методи типу «обери позицію», метод проектів, дискусії, дебати, рольові та ділові ігри, круглі столи, «шкалу думок» та ін. [2, с.71].

Досвід роботи із студентами перших курсів дозволяє зробити висновок про те, що у студентів не сформована англійська мова, яка б дозволяла їм активно й плідно брати участь в навчальному процесі за вибраним фахом. Більшість студентів не володіють вміннями, необхідними для навчання у ВНЗ: вони не вміють структурно-композиційно будувати як письмове, так і усне монологічне висловлення, утруднюються сформулювати дефініцію поняття, не володіють достатньою аргументацією суджень, мають вкрай бідний словниковий запас. Студенти першого курсу не вміють висловлювати свої думки, вести дискусію, логічно опрацьовувати інформацію, незнайомі з проблемним методом викладення матеріалу, тобто не вміють вступати в комунікацію в необхідних для них сферах спілкування. Також треба відзначити, що студенти, які прийшли зі школи, звикли до описового викладу інформації в підручниках, на заняттях і до репродукування даної інформації, тобто до детального переказу - такими є результати застосування в більшості випадків пояснювально-ілюстративного методу навчання на всіх ступенях загальноосвітньої школи.

Проте важливо, щоб вищезгадані об'єктивні труднощі не ставали на заваді ефективності навчального процесу.

Дуже ефективним є засвоєння лексичного матеріалу, коли зміст навчального процесу співпадає з майбутньою професійною діяльністю студентів. Викладач повинен брати до уваги рівень володіння мовою студентами, рівень сформованості комунікативних навичок. Технологія використання таких форм навчання є поетапним, логічно побудованим використанням форм активного навчання від простіших до складніших. Слід відзначити, що викладач повинен забезпечити колективну взаємодію і залучення кожного студента в процес спілкування, а це досягається такими засобами навчальної діяльності, як робота в парах, мікрогрупах, командах і в цілій групі.

Застосування рольових ігор дає можливість студентам проявити мовленнєву самостійність, реалізувати комунікативні вміння та мовленнєві навички. Ціллю, яка постає перед учасниками рольової гри, є вирішення проблемної ситуації, і саме це відкриває широкі можливості для використання іноземної мови в повсякденному спілкуванні, а також для вирішення професійних задач. Ситуації не повинні бути стереотипними, вони мають відображати реальні ситуації професійної діяльності, подавати проблему під несподіваним кутом зору, а також бути пов'язаними з темою заняття, текстом, який студенти читали, граматику, яку вони опрацьовували. Доцільним є також створення професійно-орієнтованих дискусій, які пов'язані з майбутньою спеціальністю студентів і у яких застосовується відповідна спеціалізована лексика. За основу таких дискусій можна брати інформацію з прочитаних технічних статей. Викладач повинен допомагати під час найбільш напружених моментів, що виникають у дискусії. Дуже ефективним є і метод «обери позицію», який спонукає до прийняття певної точки зору, і, що важливо, до вміння її аргументувати.

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На даному етапі ми можемо констатувати, що використання інтерактивних технологій в педагогічному процесі залучає кожного студента у колективний взаємодоповнюючий, заснований на взаємодії всіх його учасників процес навчального пізнання. Необхідним кроком для ефективного досягнення мети навчання є створення в аудиторії таких умов, де обмін знаннями, ідеями, думками відбувається в доброзичливій атмосфері, в дусі взаємної підтримки, взаєморозуміння, взаємодії. Така організація навчального процесу спонукає викладача до постійної творчості, вдосконалення, професійного і особистого зростання, розвитку, до усвідомлення, що інтерактивні методи навчання є дієвим педагогічним засобом, а використання в педагогічному процесі технологій інтерактивного навчання - необхідна умова розвитку і тих, хто вчиться, і тих, хто вчить.

Подальші наукові пошуки ми вбачаємо в поглибленні ряду теоретичних положень в сфері іншомовної професійної освіти, а також розробці й апробації використання інтерактивних технологій в умовах професійно-орієнтованого навчання іноземної мови з метою підготовки висококваліфікованих фахівців, на заняттях із студентами рівня Intermediate, Upper-Intermediate.

Список використаної літератури

1. Астафуров С.В. Формирование иноязычной профессиональной компетенции у студентов нефилологических специальностей / С.В. Астафуров // Профессиональная коммуникация: проблемы гуманитарных наук. Филология, лингвистика, лингводидактика. – 2005. – Вып. 1(1). – С. 196-200.
2. Зубенко О.В. Інтерактивні технології навчання при вивченні іноземних мов в технічному вузі / О.В. Зубенко, С.О. Медведева // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – №4. – С. 119-122.
3. Кашлев С.С. Технология интерактивного обучения / С.С. Кашлев. – Мн.: Белорусский вересень, 2005. – 176 с.
4. Мурадова Н.С. Комунікативнозв'язуюча роль культури спілкування студентів технічних закладів в інтерактивному навчанні / Н.С. Мурадова. – Режим доступу: <http://www.osu.ru/conf/ruslang2004/trend2/muradova.htm>
5. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод, посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
6. Рудницька Т.Г. Іноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної спрямованості навчального процесу / Т.Г. Рудницька // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2008. – №4. – С. 110-112.
7. Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching / H.H. Stern. – Oxford: Oxford University Press, 1983.

Стаття надійшла до редакції 01.10.2012.

Е. Н. Скалозуб, Т. В. Самофалова. Интерактивное педагогическое взаимодействие в процессе преподавания английского языка будущим горным инженерам.

Рассмотрены особенности применения интерактивных технологий в процессе обучения английскому языку будущих горных инженеров.

Ключевые слова: *интерактивная технология обучения, коммуникация, коммуникативные навыки, речевая деятельность, профессионально-ориентированные дискуссии, деловая игра, проблемные ситуации.*

O. Skalozub, T. Samofalova. Pedagogical Interaction in the Process of Teaching English to the Future Mining Engineers.

The authors have considered the peculiarities of applying interactive technologies in the process of teaching English to the future mining engineers.

Keywords: *technology of interactive teaching, communication, communicative skills, speech activity, professionally-oriented discussions, role play, problem situations.*